

Fa. G.N. Bouma & Zonen Meelfabriek en Grutterij - Sneek

De firma Bouma, de kleinste van de vier meelfabrieken en grutterijen in Friesland die albums uitgebracht hebben, stamt van het begin van de 19^e eeuw. Bouma begon al in 1915 met het reclamealbum *Gedenkboek der Europeesche oorlog 1914*, dat door 14 bedrijven is uitgegeven. In 1920 bracht Bouma direct het eerste reclamealbum uit dat verscheen na de oorlog, en bleef elk jaar een album uitbrengen tot het einde van het bedrijf in 1926. Een bijzondere prestatie voor zo'n klein bedrijf.

Na de start in 1920 met *Schilderachtig Nederland* (serie A) volgde het zeldzame album *Mooi Nederland* (serie N) uitgegeven door slechts 3 bedrijven, hier afgebeeld in de uitgave van Theehandel Sterken, beide met bruine topografische fotoplaatjes, en in 1922 *Uit de Dierenwereld* met chromo's.

In 1923 kwam geen nieuw reclamealbum uit. Bouma liet toen een eigen tweede album *Uit de Dierenwereld* maken. Vanwege het unieke karakter hiervan wordt hier ook het eerste dierenalbum behandeld. Na deze bijzondere stap werd vervolgd met nog twee eigen albums met zachte kartonnen kaft in hetzelfde formaat. Bouma richtte zich daarbij als eerste op de jeugd; Kanis & Gunnink, KEG en concurrent en plaatsgenoot Wouda deden dat pas rond 1927.

In 1924 verscheen *Een Vacantie-Reis door Friesland*. Het album "Wim en Bram met Sara op reis" dat Wouda enkele jaren later uitbracht lijkt hier sterk op. In beide albums gaat het verhaal over twee jongens die een reisje maken, bij Wouda de Friese jongens Wim en Bram op een motor, en bij Bouma de Amsterdamse jongens Bram en Puk op de fiets. De snelle motorjongens van Wouda trekken door Friesland en Groningen, de fietsende jongens van Bouma houden het bij Friesland. De topografische fotoplaatjes in beide albums zijn vrij grove grijzige drukken op wit lithokarton, zoals in de eerdere albums van Wouda. Beide albums zijn gesigeneerd met een pseudoniem, bij Wouda DUO en bij Bouma Luctor. Ook het formaat en de binding van de albums komt overeen, maar die van Wouda zijn veel dikker. Tenslotte is in het album van Wouda een ansichtkaart van de fabriek geplakt, terwijl op dat van Bouma op de voorkant een kaart van de waterpoort van Sneek is geplakt (vgl. plaatje 62). Natuurlijk figureert bij beide ook het bedrijf in de plaatjes. Een aardigheidje bij Bouma is, dat de auteur de jongens het plaatje van het bedrijf laat vinden in een pak meel van Bouma dat ze onderweg kopen om pannenkoeken te bakken.

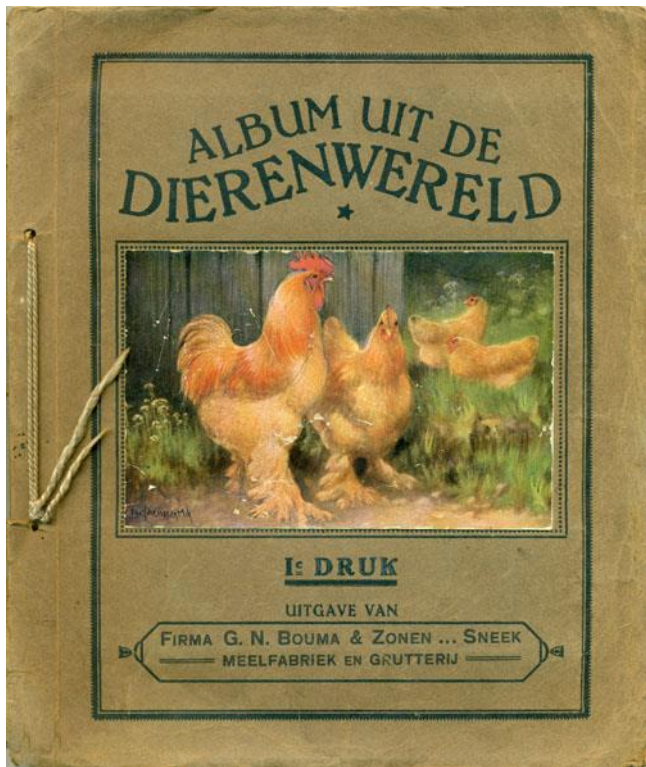
In 1925 verscheen *De wonderlijke avonturen van een moderne Prikkebeen*, een van de merkwaardigste Nederlandse albums. Tot op zekere hoogte is dit een variant op de goedkopere uitgaven van Piggelmees van Van Nelle uit dezelfde tijd, met een grijsbruine gewolkte slappe kaft, bladkaders en een verhaal voor kinderen in de vorm van versjes. Daarmee houdt de vergelijking op. Het album heeft een opmerkelijk art deco omslagontwerp, terwijl de plaatjes opmerkelijk primitieve in bruin gedrukte tekeningen zijn.

Dit was de zwanenzang van Bouma. Het familiebedrijf sloot in april 1926 en ging in augustus onder de hamer "wegens voortdurende ziekte van de eigenaar".

De aanduidingen serie A en serie N verwijzen naar de nummering van de diverse series bruine reclameplaatjes in de catalogus van Gooijaers.

Bouma's Kantoor en Pakhuizen
(plaatje 25 uit "Een vakantie-reis
door Friesland")

BOUM01

Album Uit de Dierenwereld 1^e Druk

Uit de Dierenwereld, 1^e Druk. Uitgave van Firma G.N. Bouma & Zonen, Sneek, Meelfabriek en Grutterij. Met beschrijving van C. van Son Redacteur van Morks Magazijn, Ao. 1922.

17 pagina's met 72 chromolitho plaatjes om op te plakken.

Dit is een reclamealbum dat door meerdere bedrijven is uitgebracht. Het wordt niettemin in deze catalogus behandeld omdat het de voorloper is van het hierna volgende eigen album van Bouma, dat er een vervolg op is aangeduid met "2^e serie".

Kenmerken

Dit album is in 1922 en 1923 uitgebracht door 5 andere Nederlandse en 1 Belgisch bedrijf, met verschillen in de opmaak van de voorkant. Het album heeft het afwijkende formaat van 21 x 24,5 cm dat alleen gebruikt is voor de eerste twee reclamealbums, dit album en het album "Kenniss en Kunst" van 1924.

Het album bestaat uit 9 losse bladen met omgeslagen zachte kartonnen kaft, bijeengehouden met een bindkoord door de platten. Op de voorkant is een prentbrief-

kaart geplakt. De prentbriefkaarten die op de diverse uitgaven van dit album geplakt zijn houden geen verband met de inhoud, en bij elk bedrijf kan de opmaak van de voorkant en de opgeplakte kaart variëren. De kaft is middelbruin met blanco achterkant. De pagina's zijn onderaan genummerd.

Het album begint met een titelpagina met een inleiding op het album op pagina 2. Daarna volgen afwisselend tekstpagina's en plaatjespagina's. De laatste pagina is blanco.

Het album bevat 12 series van 6 plaatjes gegenummerd 1 t/m 12, verdeeld over drie hoofdstukken met elk 4 series: Hoofdstuk A. Honden serie 1 t/m 4, hoofdstuk B. Vogels serie 5 t/m 8 en hoofdstuk C. Vlinders serie 9 t/m 12. Elk van de drie hoofdstukken begint met een pagina inleiding over de diersoort.

Bij de meeste uitgaves van dit album van andere bedrijven is rond het afgebeelde dier het silhouet uitgesneden, zodat het dier recht op gezet kan worden (zg. opzetplaatjes). Bij Bouma is dat niet het geval.

De plaatjes zijn iets kleiner dan automatenformaat, namelijk 80 x 43 mm. Op de voorkant is het serienummer in Romeinse cijfers, het nummer binnen de serie en de Latijnse naam van het dier gedrukt. De chromolitho's zijn waarschijnlijk op de steen getekend en zijn niet gesigneerd. Er zijn kwaliteitsverschillen en kleurverschillen tussen de eerste vier series en de volgende acht, die waarschijnlijk door verschillende lithografen zijn gemaakt.

Inhoud

Ondanks de niet onverdienstelijke inleidingen en de informatieve waarde van het album als geheel, werd het in het vaktijdschrift Bibliotheekleven (1927 nr. 6) afgedaan als "onbelangrijk". In dat artikel over Reklame-uitgaven werd ook het baanbrekende reisalbum "Reis om de wereld per Vliegmaschine" van Verschure onbelangrijk genoemd, terwijl de schrijfster daarentegen het inhoudelijk weinig voorstellende album van Lensvelt Nicola "bijzonder aardig" vond, mogelijk vanwege de nostalgische plaatjes.

Onder elk plaatje is de gebruikelijke Nederlandse naam of namen van het dier gegeven en enkele regels informatie over het dier; beknopt en doeltreffend, maar vaak toch te kort.

De tekenaar van de honden heeft bij verschillende honden geprobeerd een impressie van het land van herkomst te geven, zoals op het hiernaast afgebeelde plaatje van de Pekinghond.

BOUM02

Album Uit de Dierenwereld 2^e Serie

Album Uit de Dierenwereld, Plaatjes 2^e Serie. Uitgegeven door de Firma G.N. Bouma & Zonen, Sneek, Meelfabriek en Grutterij. (1923)

17 pagina's met 72 chromolitho plaatjes om op te plakken.

Dit is een alleen voor Bouma gemaakt vervolg op het eerste reclamealbum Uit de Dierenwereld, dat door Bouma en 5 andere Nederlandse en 1 Belgische bedrijf in 1922 en 1923 is uitgebracht. Uit de inleiding blijkt duidelijk dat dit een product van/voor Bouma is, en geen reclamealbum. De auteur van de lange reeks reclamealbums Cas van Son is er niet aan te pas gekomen.

Kenmerken

Dit album is van hetzelfde afwijkende formaat als het voorgaande Album Uit de Dierenwereld (21 x 24,5 cm), en het is op dezelfde wijze uitgevoerd, met 9 losse bladen met omgeslagen zachte kartonnen kaft, bijeen gehouden met een bindkoord door de platten en met een prentbriefkaart op de voorkant geplakt. De kaft is donker-grijsblauw met blanco achterkant.

De kaarten die op de diverse uitgaven van de albums Uit de Dierenwereld geplakt zijn houden geen verband met de inhoud. De pagina's zijn onderaan genummerd.

Het album begint net als het eerste met een titelblad met een inleiding op de achterkant. Daarna volgen afwisselend tekstpagina's en plaatjespagina's met één serie van 6 plaatjes met informatieve onderschriften per pagina. De laatste pagina is blanco. De tekstpagina's beginnen met dezelfde "Wenken bij het opplakken" als het eerste dierenalbum.

In tegenstelling tot het eerste album gaat in dit album elke serie over een andere diersoort. Niettemin is ook dit album verdeeld in 3 blokken van 4 plaatjespagina's met een pagina inleiding per blok waarin alle 4 c.q. 3 diersoorten kort behandeld worden.

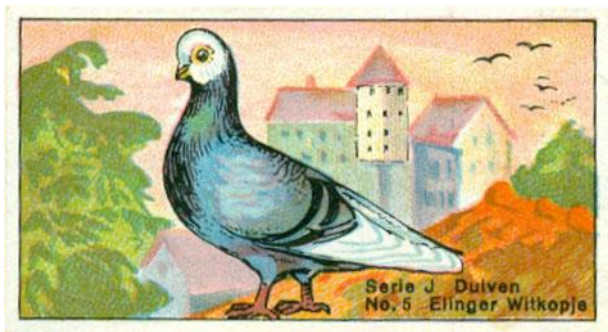
De plaatjes zijn ingedeeld in 10 series van 6 genummerd A t/m K, zonder de I, en 1 serie van 12 (L). De chromolitho's gedrukt op wit lithokarton zijn speciaal voor deze uitgave gemaakt en zijn duidelijk verschillend van stijl t.o.v. de eerste serie.

Inhoud

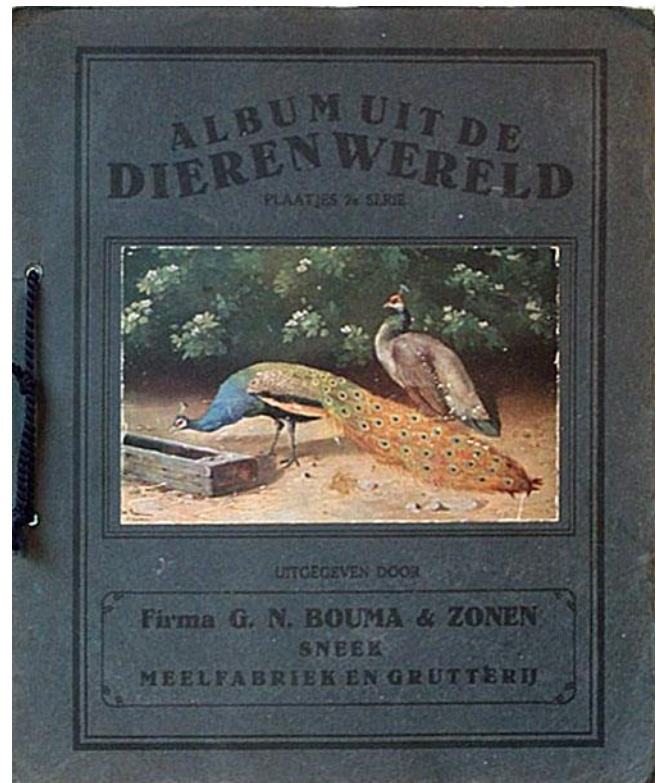
In de inleiding zegt Bouma dat naast de honden, vogels en vlinders van het eerste album er nu ook ruimte is gegeven voor vissen, en naast wilde dieren nu ook aan verschillende huisdieren.

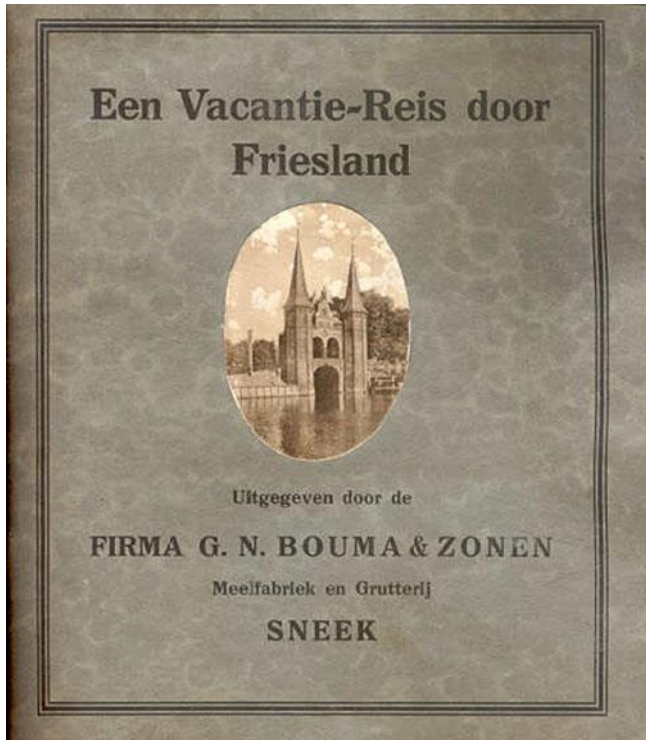
De 11 onderwerpen zijn:

- A. Runderen
- B. Paarden
- C. Konijnen
- D. Roofvogels
- E. Moeras- en Zwemvogels
- F. Pauwen

- G. Wilde Hoenders
- H. Huishoenders
- J. Duiven
- K. Loopvogels
- L. Visschen (12 plaatjes)

BOUM03

Een Vacantie-Reis door Friesland

Een Vacantie-Reis door Friesland; vertelling met plaatjes. Uitgegeven door de Firma G.N. Bouma & Zonen Meelfabriek en Grutterij, Sneek (1924)

30 of 31 pagina's vanaf de titelpagina met 72 zwart-wit topografische fotoplaatjes om in te plakken in de tekst.

Kenmerken

Afwijkend formaat album zoals de eerste reclamealbums (21 x 24,5 cm), met grijsgevolkte slappe kافت zoals de goedkopere uitvoering van de eerste Piggelmee-albums. Er zijn drie uitgaven van: de eerste met dubbelgevouwen bladen als één pakket in de kافت geniet zoals hier afgebeeld, de volgende twee met losse bladen met een bindkoord door de platten of door de platten geniet. Deze eerste versie komt het meest voor. De andere twee worden op de volgende pagina toegelicht.

Op de voorzijde is een foto van de waterpoort in Sneek geplakt, die bij deze versie ruwweg uit een ansichtkaart is geknipt. Het album begint met een titelblad met de ondertitel "Vertelling met plaatjes". De voorkant en de titelpagina hebben een driedubbel bladkader en alle

tekstpagina's een enkel kader. De paginanummers staan klein rechtsonder in het bladkader. In deze versie is de achterkant van het titelblad blanco en begint de tekst rechts op pagina 3 en loopt door tot pagina 31.

De tekst op de tamelijk vierkante bladen is niet in kolommen ingedeeld. De plaatjes zijn in een dun gestippeld kader geplaatst met het nummer en de titel eronder, met 2 of 3 op een tekstpagina.

De zwart-wit fotoplaatjes van 50 x 80 mm zijn aanzienlijk groter dan de "bruintjes" zoals in de reclamealbums. Bovendien zijn ze niet gedrukt in koperdiepdruk op dik zacht papier zoals de bruintjes, maar ze zijn gedrukt op lithokarton waarschijnlijk in offset van fotolitho's, zoals de fotoplaatjes in de albums van plaatjesgenoot Wouda.

In deze versie staat een fout op pagina 22 onderaan; plaatje nummer 54 moet 55 zijn.

De plaatjes zijn doorlopend genummerd 1 – 72.

Inhoud

Twee zestienjarige HBS-ers uit Amsterdam, Bram en Puk, gaan in de zomervakantie een week fietsen door Friesland. De bedoeling is om (wild) te kamperen in de meegenomen tent, maar in de praktijk wordt er ook overnacht in boten, te beginnen al op de nachtboot van Amsterdam naar Lemmer, en in een hotel. Onderweg maken ze vele foto's, die dit album vullen, hoewel er ook foto's bij zijn die zij niet gemaakt kunnen hebben, zoals van Hindelooper meisjes op het ijs. Dit simpele verhaal gebruikt de auteur om zoveel mogelijk Friese plaatsen aan te doen, waar hij aardig in slaagt, ook al moet hij ze stukken met de boot laten doen om afstanden te overbruggen en wordt er op een bepaald punt in rap tempo een stel dorpen opgesomd.

Opvallend zijn de grote hoeveelheden eten die de jongens verstouwen, zoals stampot met worst gevolgd door enkele pannenkoeken van meel van Wouda die ze zelf langs de weg bereiden, en het feit dat de jongens zich heel netjes gedragen doordat ze alleen 's avonds na het eten roken.

De onbekende auteur heeft het verhaal aan het einde ondertekend met "Luctor".

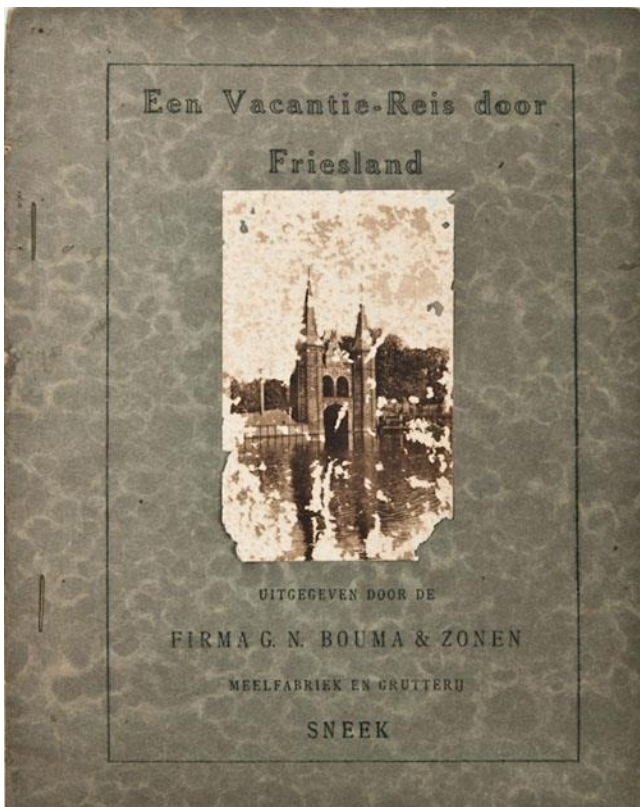
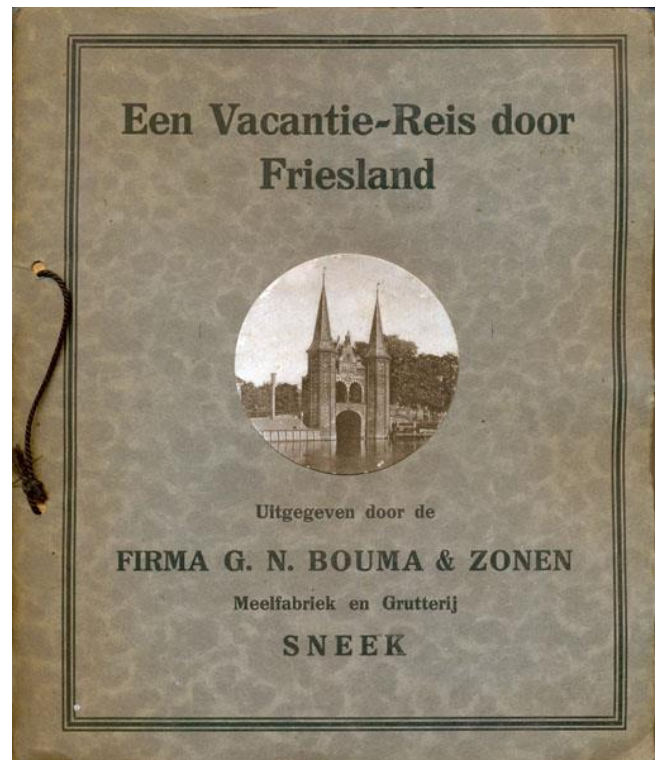

Bij Hindeloopen worden de dorpsgezichten afgewisseld met een tafereeltje op het ijs in traditionele klederdracht op schaatsen en priksleden, hoewel de reis in de zomervakantie plaatsvindt. (plaatje 67)

De andere twee versies hebben 30 pagina's op 15 losse bladen, waarbij de tekst direct op de achterkant van het titelblad begint. Daarnaast is de binnenmarge groter om ruimte te geven voor het bindkoord of de nieten door de platten. Verder staan deze uitgaven los van elkaar.

De versie met het bindkoord heeft volledig hetzelfde zetsel als het hiervoor behandelde album (zonder de fout op pagina 22) inclusief de blakkaders, met de paginanummers aangepast. Een verder verschil met het voorgaande album is dat de prentbriefkaart op de voorkant niet is uitgeknipt maar rond is uitgeponst.

Het album is even groot als de twee albums Uit de Dierenwereld, eveneens met losse bladen met een omslag bijeengehouden met een koord door de platten. Het is daarom aannemelijk dat dit de eerste versie van een eigen album was, direct na het tweede dierenalbum, gevolgd door de versie met dubbele bladen en nieten in de vouw.

De derde versie wijkt sterk af. Het zetsel van de voorkant is volledig anders, met een grotere ruimte voor de kaart die in zijn geheel is opgeplakt, het album is iets groter en de binnenmarge is groter zodat de bladen omgevouwen kunnen worden.

Het binnenwerk is gezet met een niet proportionele letter (een oude typletter waarbij alle letters even breed zijn) en de paginanummers ontbreken.

Mogelijk is dit een eerste versie geweest die slecht is bevallen en snel is vervangen door de versie met het bindkoord en beter zetsel.

BOUM04

De wonderlijke avonturen van een moderne Prikkebeen

De wonderlijke avonturen van een moderne Prikkebeen. Vertelling met plaatjes. Uitgegeven door de Fa. G.N. Bouma & Zonen, Meelfabriek en Grutterij, Sneek. (1925)

29 pagina's vanaf het titelblad. 72 getekende bruine plaatjes om in te plakken in de tekst.

Kenmerken

Slap album, enigszins gelijkend op sommige reclamealbums, met een grijsbruine kartonnen kaft en tamelijk stijve bladen die als één pakket aan elkaar geniet zijn, in hetzelfde formaat als de voorgaande albums. De achterkant is blanco.

De tekst in versvorm is gezet in twee kolommen met een dubbele lijn ertussen.

De 72 getekende bruine plaatjes van een onbekende tekenaar zijn in de tekstkolommen geplaatst, in een dun kader met het plaatjesnummer eronder, zonder onderschrift.

Inhoud

Het verhaal in dit kinderalbum is een variant op het oude verhaal van de Zwitserse kunstenaar Rodolphe Töpffer, L'histoire de M. Cryptogane (1846), dat in het Nederlands berijmd door J.J.A. Goeverneur als "De reizen en avonturen van mijnheer Prikkebeen vanaf 1858 tot nu tientallen malen is uitgegeven. Het verhaal is verplaatst naar de 20^e eeuw, maar volgt in grote lijnen de oorspronkelijke verhaallijn van Prikkebeen die huis en gezin ontvlucht en samen met zijn trouwe kameraad Dikkie op weg gaat naar Amerika, maar bij de Turken terecht komt. Hier is het echter niet zuster Ursula waarvoor Prikkebeen op de loop gaat, maar zijn vrouw Pieternel die oud wordt en hem benaauwd, en zijn kinderen zonder tal. Pieternel en de kinderen zitten hen op de hielen. Na de nodige Turkse wreedheden ontsnappen ze aan de Muzelmannen. Het gezin keert huiswaarts, maar Prik en Dik gaan er direct weer vandoor en maken in Bulgaarse dienst het beleg van Istanboel mee (november-december 1912). Op weg terug naar huis met een rijke beloning van de Bulgaarse koning voor hun dapperheid worden ze bestolen door een zwerver die ontsnapt, hangend aan het anker van een luchtballon. Prik en Dik zetten de achtervolging in met een aeroplaan waarmee ze op Mars belanden. De marsianen berechten de boef die voor straf van een loopplank af moet en na de ruimte doorsuist te zijn neerkomt in de appeltuin van Pieternel, die hem als huisknecht aanstelt. Na nog een noodlanding in Egypte en een tweede schipbreuk komen ze weer thuis, waar iedereen gelukkig mee is.

Scheem'ring hangt nog in de stad,
Wazig is hun licht op 't pad.
Maar voldoende is de schijn,
Om te zien den gindschen trein,
Die hen voert naar 't nieuwe oord,
Waardoor Prikkie wordt bekoord,
't Heerlijk vrij Amerika,
Prikkie's hart juicht Hoerah !

Vrolijk zitten ze in 't spoor.
Prikkie spiegelt Dikkie voor,
Welk geneugt hen ginds wel wacht,
Als de reis eens is volbracht.
Prikkie roept met blijden lach :
„Dikkie, 't is een reuzedag.”
„Prik !” zegt Dik, „jij, zoals ik,
Zijn verlost als uit een strik.”

